

HET EFFECT VAN **VROEGE** **INVESTERING** BIJ ACHTERSTANDSKINDEREN

Hoe belangrijk is voor- en vroegschoolse educatie? Hilde Kalthoff van het Nederlands Jeugdinstituut sprak daarover met professor Paul Leseman, onderzoeksleider van het *pre-COOL* onderzoek naar voor- en vroegschoolse educatie.

Vindt u voor- en vroegschoolse educatie nodig?

‘Ik vind dat we iets extra’s moeten doen voor kinderen in achterstandssituaties. De samenleving raakt steeds sterker verdeeld langs sociaaleconomische en etnische scheidslijnen. Het bereikte opleidingsniveau speelt daarbij een bepalende rol. Verschillen in onderwijskansen zijn al op jonge leeftijd aanwezig en worden er niet minder op in het basisonderwijs, met name niet in taal en begrijpend lezen. Gerichte investeringen in kinderen met een dreigende achterstand – vanwege het opleidingsniveau van de ouders, hun etnische herkomst of anderstalige gezinssituatie – is een van de meest efficiënte en kosteneffectieve aanpakken. Dat is in verschillende economische analyses aangetoond.’

Wat komt er uit het pre-COOL onderzoek?

‘Met het pre-COOL onderzoek hebben we gekeken naar de ontwikkeling van drieduizend kinderen en de effecten van kinderopvang en voor- en vroegschoolse educatie, oftewel VVE. Uit dit onderzoek blijkt dat het Nederlands beleid overduidelijk positieve effecten heeft. Door het VVE-beleid maken de meeste doelgroepkinderen op dit moment gebruik van een voorschoolse voorziening, vooral peuterspeelzalen met VVE, maar ook kinderopvang met een educatieve oriëntatie. Zonder dit beleid zou dat niet gelukt zijn. Pre-COOL toont aan dat instellingen met VVE-beleid een hogere educatieve kwaliteit hebben. Dat is gunstig voor kinderen uit achterstandssituaties. Zij halen hun aanvankelijke achterstand op het gebied van de Nederlandse taal, maar ook op het gebied van cognitieve controlefuncties, voor een belangrijk deel in.’

Hoe kan het dat hoogleraar Fukkink stelt dat VVE geen positief effect heeft op de ontwikkeling van kinderen?

‘Uit eerdere onderzoeken kan niet de stellige conclusie getrokken worden dat VVE niet werkt omdat de gebruikte onderzoeksmethoden daarvoor niet geschikt waren. In pre-COOL hebben we vooruit gekeken door een grote groep kinderen vanaf tweejarige leeftijd tot aan groep 3 te volgen. Kinderen in achterstandssituaties hebben vooraf een achterstand van bijna een jaar ten opzichte van een normgroep zonder risico’s. Na deelname

aan voorschoolse opvang en educatie is hun achterstand nog maar een half jaar. Nog steeds achterstand, maar wel met een substantiële verbetering. We weten uit buitenlands onderzoek met vergelijkbare groepen dat geen programma aanbieden juist tot vergroting van de beginachterstand leidt. In de meta-analyse van Fukkink ging het om onderzoeken waarin men achteruit keek. Kinderen die mee hadden gedaan aan voorschoolse educatie bleken in de basisschool nog steeds achterstand hebben. Conclusie: VVE werkt niet, waarbij genegeerd werd dat er wel degelijk een inhaalslag was gemaakt. Die onterechte negatieve conclusie is ernstig omdat we misschien een systeem gaan kwijtraken dat goed werkt, al kan het nog beter.’

Hoe kan de kwaliteit op de werkvloer worden verbeterd?

‘De educatieve kwaliteit kun je verhogen met activiteiten zoals ontdekspel, constructief spel en begeleid fantasiespel in een kleine groep. Spel heeft meer effect als een pedagogisch medewerker mee doet en de dialoog met de kinderen aangaat. Daarvoor moet een pedagogisch medewerker regelmatig gecoacht worden, want het is echt moeilijk werk. Verder is mijn advies: creëer een professionele sector door te investeren in goed opgeleide professionals, goede arbeidsomstandigheden, een prettige werksfeer en goede loopbaanmogelijkheden. Dat kost geld en leidt niet tot de allergeodkoopste vorm van opvang. Als je wilt bijdragen aan het verminderen van achterstanden en maatschappelijke ongelijkheid, moet je die investeringen willen doen.’

‘Het Nederlandse VVE-beleid heeft overduidelijk positieve effecten’

PRE-COOL: OPVALLENDE UITKOMSTEN

- Deelname aan voorschoolse opvang en educatie heeft een positief effect op de ontwikkeling van kinderen in achterstandssituaties; zij lopen hun aanvankelijke achterstand in taal en cognitie voor de helft in.
- Begeleid spel, dus als een pedagogisch medewerker actief meedoet, hogere educatieve kwaliteit van de interactieprocessen en gebruik van een VVE-programma hebben een positief effect op de ontwikkeling van kinderen in achterstandssituaties.
- Gebruik van een VVE-programma gaat samen met een ruimer aanbod van begeleid spel en hogere educatieve kwaliteit; dit effect is sterker als er meer achterstandskinderen in de groep zitten.

www.pre-cool.nl

‘We weten uit
buitenlands
onderzoek
dat geen
programma
aanbieden tot
vergroting van
de achterstand
leidt’

Wat werkt beter: gemengde groepen of groepen met alleen kinderen uit achterstandssituaties?

‘In *pre-COOL* scoren groepen met een meerderheid aan doelgroepkinderen gemiddeld op belangrijke indicatoren van kwaliteit hoger dan groepen met weinig of geen doelgroepkinderen. Tegelijkertijd kan een eenzijdige groepssamenstelling ook een negatief effect hebben. Deze tegenstrijdigheid vraagt om creatieve oplossingen, bijvoorbeeld in de vorm van integrale kindcentra, waarbij je het beste van beide werelden combineert. Dus een centrum waarin kinderen met diverse achtergronden een groot deel van de dag in één groep zijn en waarbij er een deel van de dag gerichte aandacht is voor doelgroepkinderen.’

Er wordt gezegd dat een VVE-methode te beperkend is. Hoe denkt u daarover?

‘Ik ben het daar niet helemaal mee eens. In de bekende VVE-methoden is er juist veel tijd ingeruimd voor spel waar educatieve inhoud wordt ingebed. In *pre-COOL* zien we dat in centra die werken met een VVE-programma, kinderopvang zowel als peuterspeelzalen, meer speelse leeractiviteiten worden aangeboden, de educatieve kwaliteit hoger is, er meer begeleid spel is en er meer wordt gedaan aan professionalisering. Bij begeleid spel doen de pedagogisch medewerkers actief mee en kunnen ze Nederlandse taal aanbieden. Het beperkende zit ‘m soms in de mechanische manier waarop een VVE-programma gebruikt wordt: een schools lesje gedurende tien minuten per dag en voor de rest *business as usual*. Er is dan te weinig gecoacht om de educatieve aanpak te integreren in de dagelijkse activiteiten. Er is hier nog veel te winnen.’

Kan het VVE-budget niet beter worden ingezet voor integrale kindcentra?

‘Integrale kindcentra zullen de segregatie niet een-twee-drie oplossen. Dat blijft namelijk een sterk wijkgebonden probleem. Segregatie ontstaat veel meer door huisvestingsbeleid en sociaal beleid dan door onderwijsbeleid. Om de ontwikkelingskansen van kinderen in achterstandssituaties te vergroten is bovendien gericht beleid nodig. We zouden het beste van beide werelden kunnen combineren in geïntegreerde voorzieningen als daarin het huidige VVE-peuterwerk een goede plek krijgt. De traditie van werken die daarin is opgebouwd met een sterke worteling in de wijken, goed bereik onder de doelgroepen, goede contacten met ouders en nauwe samenwerking met andere instellingen zoals bibliotheken, mag je niet kwijtraken.’

Wat vindt u van commerciële kinderopvang?

‘Je hebt kinderopvang met een maatschappelijke missie en kinderopvang met een puur commerciële doelstelling. Een wereld van verschil. Mijn vertrouwen in de commerciële kinderopvang is niet heel groot. Sommige commerciële aanbieders zeggen dat ze de opvang en begeleiding van achterstandskinderen net zo goed en goedkoper kunnen dan het peuterwerk, en dan ook nog winst kunnen maken. Twijfelachtig. Het risico is dat er geld voor achterstandsbestrijding – maatschappelijk geld bedoeld voor eerlijkere verdeling van onze welvaart – in de kapitaalwereld verdwijnt. Op het vlak van brede ontwikkelingsstimulering en educatie is de kwaliteit gemiddeld niet goed. En als je weet dat die er toe doet voor de ontwikkeling van achterstandskinderen, dan is dat een zorg.’

Stel dat u minister bent en beslist over het budget voor VVE. Wat zijn dan uw keuzen?

‘Ik zou stap voor stap toewerken naar geïntegreerde voorzieningen maar met behoud van speciale aandacht voor doelgroepen van het onderwijsachterstandbeleid. Ik zou gemeenten stimuleren om integrale voorzieningen op te zetten, samen met onderwijs, peuterwerk en kinderopvang. Dat kan prima in samenwerking met de geprivatiseerde kinderopvang mits die een maatschappelijke missie uitdraagt.’ <